

"Düşman istersen nefis yeter. Evet, kendini beğenen belâyı bulur, zahmete düşer; kendini beğenmeyen safâyı bulur, rahmete gider." İzah eder misiniz, neden şeytan değil de nefis düşman olarak zikredilmiş?

İnsan Cenab-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarına bir aynadır. O aynada Allah'ın isimleri tecelli etmekle o ayna güzelleşir. O aynada güzellik adına ne varsa hepsi Allah'ın isimlerinin güzelliğinden gelmektedir.

Bir aynada tecelli eden ışık, güneşten geldiği gibi, insandaki her güzellik de Allah'tan gelmektedir. İnsana düşen meziyetleriyle gururlanmak değil, o nimetlerden dolayı Rabbine şükretmektir. İnsana yakışan şöhret değil, tevazudur, kendini methetmek değil, istiğfardır. Bir ayette mealen şöyle buyrulur: **"Sana iyilikten ne isabet ederse, Allah'tandır. Başına gelen kötülük ise nefisindedir."** (Nisa Suresi, 4/79)

İnsan Allah'ın lütfu olan bu güzellikleri kendinden bilir, onlara haksızca sahiplenir ve gururlanırsa belayı bulur.

Her kimde bir güzellik, kemal, meziyet, mal ve servet varsa hepsi Allah'ın lütfu ve ihsanıdır. Hiç kimse kendi meziyeti ve serveti ile gururlanamaz. Zira Yüce Allah insanı en mükemmel bir şekilde terbiye etmiş, mahlûkatın en şerefli olarak yaratmış, akıl, şuur, nutuk ve beyan gibi en büyük nimetleri ona ihsan etmiştir.

Arıyı bal yapabilecek şekilde terbiye eden Yüce Allah, insanı da hayırlı işler yapabilecek bir fitratta yaratmıştır. Arı balıyla, ağaç meyvesiyle, tavuk yumurtasıyla, sığır sütüyle iftihar edemeyeceği gibi, mükemmel bir istidatta ve hayırlı işler yapabilecek bir fitratta yaratılan insan da meziyetleriyle iftihar edemez, iyilikleriyle gururlanamaz. Bediüzzaman Hazretlerinin buyurduğu gibi; **"İnsanın yaptığı kemalât ve iyiliklerde hakkı yoktur; mülkü değildir, onlara güvenemez."**

Bir ressam çizmiş olduğu resimlerle gururlanamaz. Eğer Yüce Allah onun elini kalem tutacak bir şekilde terbiye etmeseydi, resimleri çizebilir miydi?

İnsan, üzerinde tezahür eden bütün fazilet ve güzellikleri Allah'ın ihsanı, isimlerinin tecellisi bilmeli ve şükretmelidir. Şayet bu ihsan ve güzellikleri insan kendinden bilirse, manevî karanlığın ve belanın içine düşer. O güzellikler bir bir solmaya başlayınca, nimetler elinden çıkmaya başlayınca, insan asıl belayı o zaman bulur, asıl karanlığı o zaman hissetmeye başlar.

Mesela, gençliğindeki güzellik ve kuvveti kendinden bilen bir insan, bunları ihtiyarlıkta kaybetmeye başlayınca bütün ümitleri çöker ve müthiş bir buhranın içine

yuvarlanır. Adeta manen bir cehennemî haleti yaşar.

Halbuki insan kendi üzerinde parlayan güzellik ve faziletlerin Allah'ın olduğunu bilse ve buna şükretse, kaybettiğinde de bu kadar sarsılmaz ve üzülmez. Çünkü mü'min bilir ki bu dünya imtihan dünyasıdır, burada alınan nimetler beka âleminde daha güzeli ile ebedî olarak ihsan edilecekler. Bu duygu ve düşünce mü'minin dünyada kaybettiklerini telafi ettirir ve tam bir safa bulur.

Şeytan ve nefis, insanın Allah katında mertebe kazanması için hem engeldirler hem de vesile. Bunu, Mevlâna'nın şu veciz ifadesinde şöyle görmekteyiz:

“Su, geminin içine girerse onu batırır. Altında bulunursa, onu yüzdürür.”(1)

Yani insan nefis ve şeytana hâkim olsa derecesi artar, sahil-i selamete ulaşır. Fakat o iki düşmana mahkûm olursa, ilerleyemez ve batar.

Nefis ahize şeytan ise bu ahizeye üfleyen nakile gibidir. Şeytan üfler, nefis ise şeytanın isteğine göre hareket ederek insanı yoldan çıkarır. Bu durumda fiilî mânada tehlikeli olan nefis oluyor, şeytan sadece telkin eder, evham ile nefsi tetiklemeye çalışır. Nefis harekete geçmediği müddetçe şeytanın telkini bir işe yaramaz.

“İman edenler Allah yolunda savaşırlar. İnkâr edenler ise tâğutun / şeytanın yolunda savaşırlar. Siz de şeytanın dostlarıyla savaşın (çekinmeyin!). Şüphesiz, şeytanın hilesi pek zayıftır.” (Nisa, 4/76)

Ayette de ifade edildiği gibi, şeytanın hilesi zayıftır, lakin nefis gibi bir dinleyeni olduğu için güçlü görünüyor.

“Şeytanı dinleyen bir nefis, kusurunu görmek istemez. Görse de yüz te'vil ile te'vil ettirir. عَيْلَا كِبِيَعْلُ كُنْءَا ضَالرُنِّيَعُو (Taraftarlıkla bakan hiçbir kusuru göremez.) sırrıyla, nefsine nazar-ı rıza ile baktığı için, ayıbını görmez. Ayıbını görmediği için itiraf etmez, istiğfar etmez, istiâze etmez, şeytana maskara olur.”(1)

Nefis avukat gibi kendini müdafaa eder, kendini kusursuz görür. Hâlbuki baştan aşağıya kusurlarla doludur. Yani insanın en büyük ve en tehlikeli düşmanı kendi nefsidir, ondan sonra şeytan gelir. **Nefsin dizginini eline alan birisi şeytandan emin olur.**

Dipnotlar:

(1) bk. Mevlânâ, Mesnevî, I/79.

(2) bk. [Lem'alar, On Üçüncü Lem'a.](#)